

Türkiye ile Almanya arasında 18 nisan 1943 tarihinde imza edilen Ticarî mübadelenin ve tediyelerin tanzimine dair Anlaşma ile du anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye, İktisat ve Ticaret Encümenleri mazbataları (1/103)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Dairesi Müdürlüğü

Sayn : 6/1800

29 . V . 1943

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

18 nisan 1943 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye ile Almanya arasında Ticari mübadelelerin ve tediyelerin tanzimine dair anlaşma ilebu Anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdiki hakkında Hariciye Vekillîğince hazırlananve İcra Vekilleri Heyetince 20 . V . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesi ve ilişkileriyle birlikte sunulmuştur.

Bahsi geçen anlaşmaların 3970 sayılı kanununbirinci maddesine tevfiakan İcra Vekilleri Heyetince tasdik edilmiş olduğunu arz ederim.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler lâyihası

9 . X . 1941 tarihinde Almanya Hükümetiyle imzalanmış bulunan Ticari Mübadele ve Tediye-
yelerin tanzimine dair Anlaşmaların müddeti 31mart 1943 tarihinde bitmiştir. İki memleket ara-
sındaki Ticarî mübadelâtı tanzim etmek maksadiyle yeni iktisadi Anlaşmalar yapmak üzere mem-
leketimize gelmiş olan Alman Heyeti ile yapılan müzakereler neticesinde 18 nisan 1943 tarihinde:
Ticari Mübadelelerin ve Tediyelerin tanzimine dair Anlaşmalarla, Protokollar ve ek mektuplar
imzalanmıştır.

Ticaret Anlaşması, Protokol ve ekleri :

Meriyette kalan 9 . X . 1941 tarihli Ticarî Mübadelelerin tanzimine dair Anlaşma, prensip iti-
barıyla muayyen bir müddet için aktedilmiş bulunuyordu. Yeni yapılan görüşmelerde, iki memle-
ket arasındaki Ticari mübadeleleri alâkalandıran hükümlerin mahiyetlerine göre ayrı ayrı grup-
larda toplanması üzerinde durulmuştur. Filhakika yalnız Umumi mahiyette telâkki olunan ana
hükümler Ticaret Anlaşması içinde bırakılarak mütaakıp müzakerelerin daha ziyade Anlaşmanın
2 nci maddesinde yazılı tatbikat meselelerine hasredilmesi düşünülmüştür.

Bu suretle yeni Anlaşmanın muayyen bir devre yerine taraflarca feshi ihbar olunmadığı tak-
dirde kendiliğinden senelik devreler için yenilenebilmesi temin olunmuştur.

Bundan başka, muhtelif vekâlet ve dairelerin Almanya'dan yaptığı mubayaalar hususi bir ehem-
miyet arzetediklerinden bütçe bakımından haziranın mebde olmasındaki fayda nazara ali-
narak yeni Anlaşmanın ilk tatbikat devresi 14 ay olarak tesbit edilmiştir.

Yeni Ticaret Anlaşmasının ikinci maddesi, iki memleket arasında yapılacak mal mübadelesinin her senenin mayıs ayından evvel taraflarca yapılacak görüşmeler neticesinde ayrıca takarrür ettirilmesini kabul etmektedir.

Bu hükme istinaden 1 nisan 1943, 31 mayıs 1944 zarfında iki memleket arasında vuku bulacak mübadele esas ve şartları 18 nisan 1943 tarihinde imzalanan bir protokolla tesbit edilmiştir.

Bu protokola göre: iki memleket arasındaki mübadele, malların ehemmiyetlerine göre tanzim edilmiş muhtelif müteakıl ahdi listelere müsteniden yapılacaktır.

Bu suretle Almanya ile olan Ticaret bilançosunun seyri, mal grupları itibari ile de ayrı bir takip ve kontrole tabi tutulmuştur.

9 . X . 1941 tarihli Ticaret Anlaşmasında derpiş olunan 96 milyon liralık mübadele bir buçuk seneye yaklaşan devresi zarfında ithalât % 42.3 çü ihracatta da % 30.5 gu tahakkuk edebilmiştir. 9 mart 1943 tarihinde taati olunan nota ile aynı senenin 31 martına kadar aktedilebilecek bilûmum mukavelelerinde, 1943 senesi sonuna kadar eski Anlaşmanın hükümleri dairesinde intaç olunacağı kabul edilmiş bulunduğundan yeni imzalanan Ticaret Anlaşması müddeti zarfında iki memleket arasında takriben 60 milyon liraya varan bu mübadele de yapılması lâzım gelmektedir. Bu itibarla Alman Heyeti ile yapılan müzakerelerde yeni Anlaşma devresi içinde yapılacak mübadele hacminin bilnisbe küçük tutulması zarureti üzerinde ehemmiyetle durulmuştur.

14 aylık ihracatımız için yeni yüksek fiyatlara göre hesaplanan 64 milyon lira eski Anlaşmada aynı müddet için derpiş olunan mübadeleyle nazaran çok kısılmış bulunmaktadır.

Mühim ihraç mallarımızı ihtiva eden I numaralı liste, 9 . X . 1941 tarihli Anlaşmadaki aynı numaralı listeye nazaran lehimize olarak esaslı farkları ihtiva etmektedir.

İçinde bulunduğumuz istihsal şartlarına nazaran memlekettten ihracı güçleşmiş bulunan: zeytinyağı, kûspe, fasulya, bakla, nohut, darı, kepek gibi maddeler I ve II numaralı listelerden çıkarılmıştır. Bundan başka, mühim ihraç mallarımızdan olup I numaralı listemizde bulunan: deri, pamuk, palamut, hulâsası, bakır gibi maddelerin kontenjanları azaltılmıştır. Bunun neticesi olarak I numaralı listemiz mukabilinde Almanya'dan almakta olduğumuz I A numaralı listeye dahil mühim Alman mallarının da mütenazıran azalması zarurileşiyordu. Yapılan müzakereler sonunda 9 . 10 . 1941 Ticaret Anlaşmasında II numaralı listemize dahil bulunan: Tütün, fındık ve balık kontenjanlarından 12 milyonunun yeni Anlaşmada I numaralı listeye alınması temin olunarak bu listenin % 30 nispetinde takviyesi kabil olmuştur.

Bu suretle 9 . 10 . 1941 tarihli Ticaret Anlaşmasında II numaralı liste, I numaralı listenin % 74,5 çü iken yeni Anlaşmada ancak % 55 ine düşmüş bulunmaktadır.

Bu defa imzalanan Protokolün 3 neü fıkrası hükmüne göre Almanya'nın her devre sonunda kalacak hesap bakiyesini ve mal mübadelesi haricindeki tediyelerinin yarısını gene I A listesindeki malları Türkiye'ye ihraç ederek karşılması temin olunmuştur. Aynen protokole ilişik II numaralı listenin % 50 si mukabilinde de I A numaralı listeye dahil Alman malları ithal olunacağı nazara alınır, Almanya'dan Türkiye'ye yapılacak takribi 74,5 milyon liralık ihracatın 57.25 (% 50 (40+22+12,5)) milyon lirasını I A numaralı mühim Alman malları teşkil edeceklerki buda Türkiye'den Almanya'ya yapılacak 62 milyon liralık I ve II numaralı listelerdeki mallarımızın % 92,3 ü demektir.

Alman Hükûmetiyle 12 . VI . 1942 de bir anlaşma akt edilerek 9 . 10 . 1941 tarihli Ticaret anlaşmasına bağlı I ve I A numaralı listelerde yazılı Türk ve Alman mallarının müteakıl tesbit ve taahhüt olunmuş fiyatlar üzerinden mübadele edilmesi kabul olunmuştur.

Bu defa imzalanan yeni anlaşmada ise müteakıl fiyat tesbit ve taahhüdüne girilmemiştir.

Alman Hükûmeti alman firmalarının bilhassa uzun vadeli teslimatta fiyat serbestisinden doğacak riskleri karşılayabilmesi için yeni mübadelelerimizde takasa geniş bir yer ayrılması, Ticaret bilançomuz için kabul olunan Marjin yükseltilmesi ve mukavelelerde mütahavvil fiyat esaslarının kabul edilmesi mevzuu üzerinde ısrarla durmuştur. Alman heyetine içinde bulunan dünya harbi konjonktürü muvacehesinde iki memleketin bugünkü mübadele esasları ve şartlarına nazaran avans mikta-

rının umumiyetle artırılmasına ve mevcut marjin yükseltilmesine ve mukavelelerde mütahavvil fiyat esasına gidilmesine imkân olmadığı izah edilmiştir.

İki memleket mübadelâtının Kliring Kanalı ile cereyan etmesi prensibi mahfuz tutulmak şartıyla Devlet Daire ve Müesseselerine ait bazı mübayaaların protokola ilişik listelerde tesbit olunan kontenjanlar dâhilinde hususi takas ile de yapılabilmesinin derpiş olunabileceği beyan edilmekle iktifa olunmuştur.

12 . VI . 1942 de imzalanan fiyat Anlaşmasının 9 . X . 1941 tarihli Ticaret Anlaşmasına ilişik II numaralı listeye şümulü olmaması dolayısıyla yeni aktolunan Ticaret Anlaşmasına bağlı II numaralı liste ile birleştirilmesi hem kontenjanların hem de marjların takip ve kontrolünü teshil bakımından faydalı mütalâa olunmuştur.

Bundan başka mahrem mektubun 3 ncü fıkrası ile 9 - 10 1941 tarihli Ticaret Anlaşmasına istinaden mal bedellerinden başka hususlar için müteakabilen yapılan Tediyelerin mahsubu neticesinde tahakkuk edecek bakiyenin aynı Anlaşmanın II numaralı listesi mucibince icra olunan Ticari mübadeleden mütevellit aktiviteden mahsubu da temin edilmiştir.

Bu suretle Almanların 9 . X . 1941 tarihli Ticaret Anlaşması zarfında memleketimizde mal bedellerinden başka hususlar için tediye ettirmiş oldukları takriben 15 milyon lirayı derhal ihracatımıza mahsup ettirerek yeni ihracat taahhütlerimizi o miktarda azaltmış bulunuyoruz.

Ayrıca mahrem bir Tasfiye protokolü ile içinde bulunduğumuz konjonktüre nazaran ihracı güçleşmiş veya mümkün görünmeyen mallardan 9 . X . 1941 Ticaret Anlaşmasına bağlı 1 numaralı listede bulunaların Kontenjanlarının kaldırılması veya tenzil edilmesi temin edilmiş bulunmaktadır.

Filhakika 31 mart 1943 tarihine kadar Almanya'ya 1 numaralı liste mucibince yapılan siparişler 2 milyon Türk lirası eksik kaldığından ve 9 . X . 1941 tarihli Ticaret Anlaşmasına bağlı mahrem mektupta bakır, krom, zeytinyağı ve pamuk içintespit olunan miktarlar aynı maddeler için adı geçen 1 numaralı listede kabul olunan kıymet kontenjanlarına nazaran 6 480 763 Türk lirası kadar bir fazlalık doğurduğundan, bu suretle tahassül eden 9 480 763 liralık mecmuu fark 1 numaralı listede bulunan diğer maddelere müteallik kontenjanlardan tenzil edilmiştir. Bu cümleden olarak zeytinyağı kontenjanının 1 264 000 lira indirilmesi ve bakiye kalan 7 935 461 lira yerine de 4 000 000 liralık yağlı tohumun ve 3 935 461 liralık fındığın ikamesi kabul ettirilmiştir.

Tediye Anlaşması ve protokol ve ekleri :

İki memleket arasındaki Tediyelerin tanzimine müteallik olan Anlaşma yine kliring esasına dayanmaktadır.

Tediye Anlaşması müteakabil tediyeleere ait umumî hükümlere inhisar ettirilerek mer'iyet müddeti itibariyle Ticaret Anlaşması hükümlerine bağlanabilmiştir.

Bu suretle heyetler arasındaki müteakip müzakerelerin tediye bakımından da tatbikat meselelerine inhisar ettirilmesi istenilmiştir. Bunun için eski hesapların tasfiye ve tevhidine ve Anlaşma sonunda kliring hesabında kalabilecek bakiyenin sureti istimaline ait hükümler ayrı protokol veya mektuba alınmıştır.

Yeni Tediye Anlaşmasının 13 ncü maddesi 9 . X . 1941 tarihli Anlaşmanın 14 ncü maddesinde Anlaşmanın inkızası halinde inhisar ettirilmiş bulunan kliring A hesabı bakiyesinin tesviyesine ait hükmü her ahdî sene sonlarına teşmil ederek hesaplaşmayı fiilen mümkün kılmıştır.

Yeni imzalanan Tediye Anlaşması, protokol ve eski mektupların muvacesinde 9 . III . 1943 tarihli nota ile mart 1943 nihayetine kadar akdolunacak mukaveleler için mer'iyeti 31 . XII . 1943 e kadar temdit edilmiş bulunan 9 . X . 1941 tarihli Tediye Anlaşması, protokolü ve eki mütenazır mektupların tatbikat bakımından mer'iyetten kaldırılması lüzumlu ve faydalı görülmüştür.

Muhtelif tarihlerde akdolunan Anlaşmalar için açılmış olan müteaddit hesaplar dolayısıyla gerek bankaların, gerekse gümrük idarelerinin tatbikatta karşılaştıkları müşkülleri ve lüzumsuz kayıt ve muhabereleleri yeni imzalanan Anlaşmalarıyla bir kat daha arttırmak için mevcut hesapların tevhidî cihetine gidilmiştir.

Türk ve Alman Sigorta Şirketlerinin sigorta ve mükerrer sigorta işlerinde teşriki mesai etmelerini temin maksadıyla yeni imzalanan Tediye Anlaşmasının layenfek bir cüz'ünü teşkil etmek

üzere mahrem bir sigorta ve mükerrer sigorta protokolü imzalanmıştır.

Bu protokol, iki memleket arasındaki sigorta ve mükerrer sigorta işlerinden doğan prim ve tazminatın Tediye Anlaşması çerçevesi dâhilinde tediyesini teşkil etmektedir.

Bundan başka Alman Hükümeti tediye olunacak tazminat için kliring hesabında tesbit olunan plafonun kâfi gelmemesi halinde açığın ayrıca serbest dövizle ödeneceğini kabul etmektedir.

Hariciye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye Encümeni
Esas No. 1/103
Karar No. 15

2 . VII . 1943

Yüksek Reisliğe.

18 nisan 1943 tarihinde Ankara'da imzalanan Türkiye ile Almanya arasında Ticarî Mübadelelerin ve Tediyelelerin tanzimine dair Anlaşma ile bu Anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdikı hakkında Hariciye Vekillîğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince 20 . V . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılıp, Başvekâletin 29 mayıs 1943 tarih ve 6/1800 numaralı tezkeresi ile gönderilen kanun lâyihası Encümenimize havale olunmakla, Hariciye Vekâletinden gelen mümessil huzuriyle müzakere olundu.

Memleket menfaatlerine uygun görülen işbu lâyiha, Encümenimizin, alâkadar makamların 1 listesine göre yapılacak ihracatı, mukabil

ithalâtın müsait fiyat ve şartlarla icrasını temin edecek şekilde tanzim imkânlarını tetkik etmesi temennisiyle müttefikan kabul olundu.

Havalesi mucibince İktisat Encümenine tevdi olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunuldu.

Hariciye En. Reisi	M. M.	Kâtip
Konya	Tokad	Ağrı
M. Göker	N. Poroy	R. R. Pasin
Antalya	Elâzığ	Erzurum
Dr. Cemal Tunca	F. Aytaç	P. Demirhan
Gümüşane	Gümüşane	İstanbul
Edip S. Tör	C. Selek	A. Ş. Esmer
Manisa	Samsun	Seyhan
H. Bayur	E. Engin	N. Eldeniz

İktisat Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisat Encümeni
Esas No. 1/103
Krar No. 10

7 . I . 1944

Yüksek Reisliğe

Türkiye ile Almanya arasında ticari mübadelelerin ve tediyelelerin tanzimine dair 18 nisan 1943 tarihinde akdolunan Anlaşma ile bu Anlaşmaya bağlı protokol ve mektupların tasdikı hakkında Hariciye Vekillîğince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyetince 20 . V . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılarak gönderilen ve Hariciye Encümeni mazbatası ile birlikte Encümenimize havale buyurulan

kanun lâyihasıyla mucip sebepleri, Hariciye ve Ticaret Vekâletleri mümessilleri hazır buldukları halde müzakere olundu.

Mübadele edilecek malların cinsleri ve miktarları üzerinde umumî istihsal ve ihtiyaç durumumuza ve mallarımızın haiz buldukları mübadele kıymetlerine göre listelerin tanziminde gösterilen dikkat ve itina bilhassa memnuniyeti muciptir.

İktisadi ve ticari iç düzenlenmesi; fiyat kontrolünü tam olarak tesise müsait bulunmakla beraber mal mübadelesinde ticaret bilânemuz aleyhine ağır netayicîle karşılaşmamak maksâdiyle ithal olunacak mamûllerin fiyat bakımından lâyük olduğu ehemmiyetle takibini temenniye lâyük bulunan encümenimiz; memleket menfaatlerine uygun bulunan lâyihayı aynen kabul etmiştir. Yüksek Reisliğe sunulur.

İktisat Encümeni R.	M. M.	Kâtip
Trabzon	Çankırı	İçel
R. Karadeniz	A. İnan	Ş. Tuğay

Ankara	Ankara	Ankara
H. Oğuz Bekata	M. Eriş	Z. Yörük
Ankara	Balıkesir	Elâziğ
M. Kayaoğlu	M. Akpınar	H. Kışioğlu
Gazianteb	İçel	İzmir
B. Kaleli	T. C. Beriker	Benal Arman
Kırşehir	Konya	Konya
F. Çobanoğlu	H. Dikmen	K. Okay
Niğde	Ordu	Trabzon
Dr. R. F. Talay	Ş. Akyazı	T. Göksel
Zonguldak	Zonguldak	
H. Karabacak	Ş. Tansan	

Ticaret Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Ticaret Encümeni

Esas No. 1/103

Karar No. 10

20 . III . 1944

Yüksek Reisliğe

Türkiye ile Almanya arasında Ticarî mübadelelerin ve tediyelerin tanzimine dair 18 nisan 1943 tarihinde akdelunan Anlaşma ile bu Anlaşmaya bağlı protokol ve mektupların tasdiki hakkında Hariciye Vekillîğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 20 . V . 1943 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılarak gönderilen ve Hariciye ve İktisat Encümenleri mazbatasıyla birlikte Encümenimize havale buyurulan kanun lâyihasıyla mucip sebepleri, Ticaret Vekili ve Ticaret ve Hariciye Vekâletleri mümes-sillerinin huzurlarıyla muhtelif içtimalarda müzakere edilerek aynen kabul olunmuştur.

Bu müzakereler dolayısıyla Encümenimize verilen malûmat dış ticaretimizde tecrübe edilmiş olan kliring, hususi takas ve mütekebilen fiyat tesbit sistemleriyle bunların telif edilmeğe çalışılmış muhtelif şekillerinin tatbikat-taki aksaklıklarını, sebepleriyle birlikte, tebarüz ettirmiştir. Dış ticaret mekanizmamızın di-

ğer âkit taraflara nazaran teşkilât ve koordinasyon noksanlığı bu sebepler arasında bilhassa tebellür etmiştir. Ticaret Encümeni, büyük müzakere gayretleriyle intaç edilen Ticaret ve Tediyeye Anlaşmalarının tatbikatta istenilen neticeyi vermelerine mâni olan bu mühim noktayı Hükümetin ittilama arza karar vermiştir.

Yüksek Reisliğe sunulur.

Ticaret E. Reisi	M. M.	Kâtip
Bilecik	Manisa	Niğde
K. Gülek	Dr. H. Sarhun	H. Ulusoy
Ankara	Diyarbakır	Erzincan
A. Çubukçu	K. Şedele	F. Halfegil
Giresun	Kastamonu	Kırşehir
İ. Sabuncu	H. Çoruk	Ş. Torgut
Kütahya	Ordu	Yozgad
S. Kutman	M. Yarımbyık	Z. Arkant
Zonguldak	Zonguldak	
A. Gürel	A. Gürel	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye ile Almanya arasında Ticari Mübadelelerin ve tediyelerinin tanzimi hakkındaki 18 nisan 1943 tarihinde Ankarada akit ve imza olunan iki anlaşma ile bu anlaşmalara bağlı protokol ve mektupların tasdikine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — 18 nisan 1943 tarihinde Ankara da imzalanan Türkiye ile Almanya arasında Ticari Mübadelelerin ve tediyelerinin tanzimine dair anlaşma ile bu anlaşmalara aynı zamanda imzalanan protokol ve iki heyet reisleri arasında teati olunan mektuplar kabul olmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mütâzır.

MADDE 3. — Bu kanunun hükmünü tatbika İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

20. V. 1943

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	A. R. Türel	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
H. Urân	N. Menemencioğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	S. Day	F. Sirmen
S. İ. M. V.	Ğ. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alatus	S. H. Ürgüblü	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
A. F. Cebesoy		C. S. Siren

TÜRKİYE İLE ALMANYA ARASINDA TİCARİ MÜBADELELERİN TANZİMİNE DAİR ANLAŞMA

Türk Hükümeti ile Alman Hükümeti arasında aşağıdaki hususlar kararlaştırılmıştır:

Madde — 1

Türk Hükümeti ile Alman Hükümeti iki memleket arasındaki ticari mübadeleleri mümkün mertebe inkişaf ettirmeğe gayret edeceklerdir.

Madde — 2

Türk Hükümeti ile Alman Hükümeti aşağıdaki hususlarda mutabık olduklarını beyan ederler:

1. 1 nisan 1943 den 31 mayıs 1944 arasındaki deyre esnasında mübadele edilecek mallar, müştereken tesbit edilecektir.

2. İlerideki senelik devreler zarfında iki memleket arasındaki mübadele imkânlarını tetkik etmek maksadiyle bu anlaşmada tesbit edilmiş olan ihbar müddetinden evvel temasa geçilecektir.

Madde — 3

İşbu Anlaşma mucibince, Türkiye'de istihsal olunan veya esaslı surette işlenen ve yahut başka bir şekle ifrağ olunan mallar türk malı, Almanya'da istihsal olunan veya esaslı surette işlenen ve yahut başka bir şekle ifrağ olunan mallar da Alman malı itibar olunur, Almanya tâbiriyle, Alman gümrük ülkesi ve serbest mıntakaları ve limanları (Zollausschüsse) kasdolunmaktadır.

Madde — 4

Her iki memlekette, vazifesi Türk - Alman iktisadi Anlaşmalarının tatbikiyle ilgili bütün meseleleri tanzim etmek olan, birer Hükümet komisyonu kurulacaktır.

Her iki Hükümet yekdiğerine kendi komisyonunun kimlerden müteşekkil olacağını mümkün olan süratle bildirecektir.

Bu komisyonlar, Reislerden birinin talebi üzerine toplanacaklardır.

Her komisyondan bir âza, diğer memleket Hükümet merkezinde, öteki komisyonla, hüzumu halinde, cari muamelât hakkında görüşmeğe memur edilecektir.

Madde — 5

İşbu Anlaşma 31 mayıs 1944 e kadar muteber olacak ve her senenin 30 nisanında feshi ihbar edilmediği takdirde her defasında senelik müddetler için kendiliğinden yenilenmiş olacaktır.

İşbu Anlaşma, makabline şâmil olarak, 1 nisan 1943 den itibaren muvakkaten tatbik edilecektir.

İki Hükümet, katî meriyete girme gününü mümkün olan süratle Berlin'de birbirlerine bildireceklerdir.

Ankara'da 18 nisan 1943 tarihinde Türkçe ve Almancea olarak her bir dil için ikişer aslı nüsha halinde tanzim edilmiştir.

Von Papen
Carl Cledius

N. Menemencioğlu
B. Z. Samus

PROTOKOL

Türkiye ile Almanya arasında ticari mübadelelerin tanzimine dair bugünkü tarihli Anlaşmayı imza edecekleri sırada, iki Hükümet işbu Anlaşmanın 2 nci maddesinin birinci fıkrası hükümlerini tatbik mevkiine koyarak âtidedeki hususları kararlaştırmışlardır.

1. İşbu protokola uygun olarak iki memleket arasında mübadele edilecek olan malların ithali ve ihracı için lâzım olan bütün müsaade ve lisansları mer'î olan umumî rejimleri dairesinde, vereceklerdir.

2. İşbu protokola bağlı 1 numaralı listenin mevzuunu teşkil eden Türk malları, keza bu protokola ekli 1 A listesinde sayılan Alman mallarıyla mübadele edilecektir. Bundan maada işbu protokola bağlı 2 numaralı listede gösterilmiş bulunan Türk malları 1, % 50 si I A listesinde gösterilen mallar (harp malzemesi, bakır mamulleri ve pancar tohumu müstesna) hırdavatçılık eşyası ve demirden ve diğer madenlerden mâmûl mallar mukabilinde ve geri kalan % 50 si her nevi alman malları mukabilinde ihraç edilecektir.

3. Mal bedellerinin karşılığını teşkil edenlerden gayri tediyelerle, tediyelerin tanzimine dair anlaşmanın 13 ncü maddesi mucibince tahassül edebilecek hesap bakiyesi, işbu protokola ek I ve I A listeleri arasındaki mübadelelerin muvazenesine hâlel gelmeksizin, icabına göre, II numaralı listenin karşılığını teşkil eden alman malları veya II numaralı listedeki türk mallarının ihracıyla karşılanacaktır.

4. I numaralı listede anılan malların Türkiye'den ihracına, I A numaralı liste mucibince Türkiye'ye ithal olunacak veya Türk gümrüklerine vâsıl olacak malların kıymeti nispetinde ve mezkûr I numaralı listenin bazı kalemlerine diğer kalemlerin zararına olarak yüklenilmesini önliyecek bir seyir şekline göre, I A listesi mallarının mukabilinde, müsaade edilecektir.

İşbu sistem gereği gibi tatbik edilmediği takdirde, Türkiye ile Almanya arasındaki bugünkü tarihte imzalanan ticari mübadelelerin tanzimine dair Anlaşmada derpiş olunan Hükümet komisyonları, taraflardan birinin talebi üzerine, vaziyete çare bulmak gayesiyle müdahale edeceklerdir.

II numaralı listede anılan mallar ile bunların karşılığını teşkil eden mallar arasında yapılacak mübadeleler için de aynı usul tatbik olunacaktır.

I ve I A listeleri mucibince yapılacak mübadeleler ile II numaralı liste ile ilgili bulunan mübadeleler, II numaralı liste karşılığı olarak Türkiye'ye vâkı Alman ithalâtı kıymetini, bu Anlaşmanın tatbiki müddetince I A numaralı liste mucibince yapılacak Alman ithalâtı kıymetini hiç olmazsa % 86 sını teşkil edecek bir cereyan tarzına göre vâkı olacaktır.

Yukarıdaki hükümler mahfuz kalmak şartıyla, işbu Anlaşmanın tatbiki müddetince, kıymetler arasındaki muvazene prensibinden, iki Hükümetçe kararlaştırılacak miktarlar nispetinde, muvakaaten inhiraf olunabilecektir.

Tâyin edilmiş bulunan işbu fark hadlerine vâsıl olununca her iki Hükümet muvazeneyi temine hâdim tedbirleri alabileceklerdir.

Her iki hükümetten birinin talebi üzerine bu gibi muvazene farklarını önlemek veya bozulan muvazeneyi, yukarıki fıkra hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, yeniden tesis çarelerini araştırmak gayesiyle temasa geçilebilecektir.

5. Türkiye'den Almanya'ya ve Almanya'dan Türkiye'ye ihraç olunacak malların bedeli, satış mukaveleleri de hilâfına hüküm bulunmadıkça, ithal olundukları memlekete gümlüklenmelerinden en geç bir ay sonra tediye olunur.

Vâkı siparişlerin, kısmen avans suretiyle tediyesine, işbu avanslar ticarî teamül hadleri dahilinde bulunmak şartıyla, yukarıdaki hükmün mâni bulunmadığını beyanda her iki hükümet mutabıktır.

6. Protokolün meriyetten çıkmasına çok yakın bir tarihte akdedilmiş olması ve yahut malla-

rın teslimi, mahiyetleri icabı olarak, protokolün meriyet müddetinden daha uzun bir zamana ihtiyacı göstermesi dolayısıyla, Protokola ek listelerde yazılı mallara ait mübayaaya mukavelelerinin tatbik müddeti işbu Protokolün muteber olduğu müddeti geçtiği takdirde, bu mukaveleler Türkiye ile Almanya arasındaki ticarî mübadelelere dair anlaşmaya uygun olarak ve işbu protokolün hükümleri dairesinde icra edilecektir. Buna binaen bu kabil mukavelelerin icrasından tahassül eden meblâğlar, yukarıda zikredilen anlaşmanın ve işbu protokolün hükümleri dairesinde 31 Mayıs 1944 den sonra karşı taraf memleketten mal mübayaası için kullanılabilir.

Ancak, şurası mukarrerdir ki Türk mallarının ihraç imkânları buna lüzum gösterdiği takdirde, iki hükümet işbu protokola bağlı listelerde yazılı mallara ait kontenjanları müştereken gözden geçirebileceklerdir.

Ankara'da 18 nisan 1943 tarihinde Türkçe ve Almanca olarak her bir dil için ikişer aslı nüsha halinde tanzim edilmiştir.

F. Von Papen
Carl Clodius

N. Menemencioglu
B. Z. Sanus

Liste - I

Türk malları

Fob kıymet
T. L.

1 - Tiftik, 2 - Pamuk döküntüsü, 3 - Kenevir elyafı, 4 - Keten elyafı, 5 - İpek döküntüsü, 6 - Yünlü ve pamuklu paçavra, 7 - Afyon, 8 - Yağlı taneler, 9 - Palamut hulâsası, 10 - mazi, 11 - Pamuk, 12 - Bakır, 13 - Antimuan, 14 - Palamut, 15 - Küçük baş hayvan, 16 - Tütün, 17 - Fındık, 18 - Taze, tütülenmiş, tuzlu veya konserve balık (bunların ambalajı için lüzumgelen tenekte temin edilecektir) ve balık maddeleri.

40 000 000

Liste - I A

Alman malları

Cif kıymet
T. L.

1 - Harp malzemesi, 2 - Demir ve çelikler, makineler, nakil ve cer vasıtaları, 3 - Başlıklar mamulleri, 4 - Tıbbi ecza, 5 - Kâğıt ve selüloz (Alman Hükümeti en aşağı 2 500 ton miktarda selüloz vermek için gayret sarfedecektir), 6 - Pancar tohumu veya mümkün olmazsa, mutabık kalınacak diğer maddeler

40 000 000

Liste - II

Türk malları

Fob kıymet
T. L.

1 - Tütün, 2 - Kuru üzüm, 3 - İncir ve hurda, 4 - Fındık, 5 - Sair kuru meyveler, 6 - Bağırsak, 7 - Meyankökü hulâsası ve balı, 8 - Kitre, 9 - Sünger, 10 - Muhtelif meyve ezmeleri, 11 - Taze, tütülenmiş, tuzlu veya konserve balık (bunların ambalajı için lüzumgelen tenekte temin edilecektir) balık maddeleri, 12 - Muhtelif maddeler.

22 000 000

TÜRKİYE İLE ALMANYA ARASINDAKİ TEDİYELERİN TANZİMİNE DAİR ANLAŞMA

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Alman Hükümeti âtidedeki hükümler hakkında mutabık kalmışlardır:

Madde — 1

İşbu Anlaşmanın çerçevesi dahilinde tediye vecibeleri bahis mevzuu olduğca Türkiye ile Almanya arasındaki tediye hizmeti Türkiye'de munhasıran Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Almanya'da munhasıran «Deutsche Verrechnungskasse» vasıtasıyla ifa edilecektir.

Madde — 2

Bugünkü tarih ile imzalanmış olan Türk - Alman mal mübadelesinin tanzimine dair Anlaşma ya tevfikân ticarî mübadelelerden mütevellit olarak Türk alacaklılar lehine Alman borçlular ve Alman alacaklılar lehine Türk borçlular tarafından yapılacak tediye ve kezalik, diğer Anlaşmalar mevzuatına tâbi tediyeler hariç olmak üzere bütün sair tediye, her iki memleketin birinden diğerine sermaye naklini tazammın veya döviz ihraçını intaç etmemek ve her iki memlekette cari umumî rejime müteallik ahkâm mahfuz kalmak şartıyla işbu tediye Anlaşmasının hükümlerine tabi olacaklardır.

Madde — 3

İşbu Anlaşma ahkâmı mucibince Türkiye için tediye yapacak Alman borçlular borçlu buldukları meballiği vâdelerinde Berlin'de « Deutsche Verrechnungskasse » tarafından Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası namına Rayşmark üzerinden açılmış bulunan faizsiz (A) hesabına Rayşmark olarak yatırılacaklardır.

Madde — 4

İşbu Anlaşma ahkâmı mucibince Almanya için tediye yapacak Türk borçlular borçlu buldukları meballiği vâdelerinde, Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası tarafından Berlin'deki « Deutsche Verrechnungskasse » namına Türk lirası üzerinde açılmış bulunan faizsiz (A) hesabına Türk lirası olarak yatırılacaklardır.

Madde — 5

Her iki memleketin borçluları tarafından yukarıki 3 üncü ve 4 nolu maddeler mucibince vâki tediye ibra hükmünü haiz olacaklardır.

Madde — 6

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile « Deutsche Verrechnungskasse » işbu Anlaşma mucibince icra ettikleri tahsilâta ait ibranameleri birbirlerine günü gününe göndereceklerdir.

Her tahsil ibranamesi rayşmark üzerinden meblâğı, karşısında Türk lirası miktarını ve kezalik hak sahiplerine tediye teshil için muktazi kayıtları ihtiva edecektir.

Bir matlûp Türk lirası veya Rayşmaktan gayribir para üzerinden tâyin edilmiş bulunması halinde bu dövizin balliği dahi, mevzuubahis ihbarnameler üzerinde gösterilecektir.

Madde — 7

Türk liralasının Rayşmarka ve Rayşmarklarını Türk lirasına tahvil tarzı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Reichsbank tarafından müştereken tesbit edilecektir.

Şurası muharrerdir ki her iki müessese tarafından bu suretle tesbit edilen Rayşmark - Türk lirası rayici, işbu anlaşmanın dokuzuncu maddesinde derpiş edilen günlük mahsup rayici olarak tatbik edilecektir.

Matlubat Rayşmark veya Türk lirasından gayri paralar ile muharrer bulunduğu takdirde tahvil muameleleri, Türkiyede İstanbul Borsası rayic kayıtlarına ve bu kayıtların fıkdanı halinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının resmî rayiçlerine ve Almanyada Berlin Borsasının resmî kayıtlarına ve bu kayıtların fıkdanı halinde mevzuubahis paranın Almanya dahilinde muteber mahsup rayiçlerine istinaden icra edilecektir.

Madde — 8

Hak sahiblerine yapılacak tediyeler işbu anlaşmanın üçüncü ve dördüncü maddelerinde mevzuubahis «A» hesaplarının mevcutları nisbetinde ve para yatırıldıkça, zaman sırasıyla, her memlekette millî para üzerinden olmak üzere Türkiye'de Cumhuriyet Merkez Bankası ve Almanya'da «Deutsche Verrechnungskasse» marifetiyle yapılacaktır.

Madde — 9

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ile «Deutsche Verrechnungskasse» iki «A» hesabı bakiyeleri arasında her gün bir mahsup muamelesi yapacaklardır. Bu mahsup muamelesinin teknik şekillerini her iki müessese müştereken tesbit edeceklerdir.

Madde — 10

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve «Deutsche Verrechnungskasse», iki Hükümet arasmadaki hasıl olarak Anlaşmaya tevfiikan (A) hesabına avans ve alelhesap tediyeler kabul edecekler ve bunlara ait ihbarnameleri işbu Anlaşmanın 6 ncı maddesine tevfiikan birbirlerine göndereceklerdir.

Madde — 11

Her iki Akidın salâhiyettar makamları, kendi memleketlerine mensup ithalâtçıların, tediyelerini işbu anlaşma hükümlerine tebaan icra etmeleri hususunda nazaret edeceklerdir.

Madde — 12

İşbu Anlaşmanın iyi bir surette işlenmesini temin için muqtazi teknik şekilleri tesbit etmek Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile «Deutsche Verrechnungskasse» ye ait olacaktır.

Madde — 13

Almanya ile Türkiye arasında ticari mübadelelerin tanzimi hakkında bugünkü tarihle imza edilmiş bulunan Anlaşmaya tevfiikan iki memleketten birine kredi ile ithal edilmiş olan mallar bedeli işbu Anlaşmanın hitamından sonra 3 ncü ve 4 ncü maddelerde derpiş edilen (A) hesaplarına yatırılmakta devam edilecektir.

İşbu Anlaşmanın hitamından veya her ahdi senenin sonunda iki memleketten birinin (A) hesabında muhtemel olarak kalacak matlub bakiyesi, Türkiye ile Almanya arasında ticari mübadelelerin tanzimi hakkında bugünkü tarihle imza edilmiş bulunan Anlaşmanın 2 ncı maddesine tevfiikan münakit ve o devreye müteallik Anlaşma hükümleri dairesinde istimal olunacaktır.

Madde — 14

İşbu Anlaşma, ticari münasebetlerin tanzimi hakkında bugünkü tarihle imza edilmiş olan Anlaşma ile aynı tarihte meriyete girecek ve aynı meriyet müddetini haiz olacaktır.

Ankara'da 18 nisan 1943 te, Türkçe ve Almanca her iki dil için ikişer asli nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Franz Von Papen
Carl Clodius

N. Menemencioğlu
B. Z. Sanus

